NGÔ BÁ CÔNG

GIÁO TRÌNH Mĩ thuật cơ bản

NGUYÊN
ỌC LIỆU

SP
NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

ThS. NGÔ BÁ CÔNG

Giáo trình
MĨ THUẬT CƠ BẢN

(Dùng cho sinh viên hệ Đại học Sư phạm mầm non)

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

Mã số: 01.01.7/41 - ĐH 2008

MỤC LỤC

Trang

Lời nói đầu 5

Phần 1

NHỮNG VẤN ĐỀ CƠ BẢN VỀ MĨ THUẬT 7

Chương 1. CƠ SỞ TẠO HÌNH 7
1. Khái niệm mĩ thuật và các ngành mĩ thuật 7
2. Ngôn ngữ của mĩ thuật 23
3. Nguyên tắc của mĩ thuật 38

Chương 2. VẼ HÌNH HOẠ 43
1. Khái quát chung về hình họa 43
2. Ngôn ngữ của hình hoạ 44
3. Chuẩn bị bài hình hoạ 45
4. Yêu cầu của bài vẽ hình hoạ 48
5. Các loại bài vẽ hình hoạ 48
6. Phương pháp tiến hành bài vẽ hình họa 54
7. Tỉ lệ cơ thể người 59

Chương 3. VẼ TRANG TRÍ 67
1. Khái quát chung và vai trò của trang trí trong đời sống 67
2. Kí họa và cách điệu họa tiết làm tài liệu trang trí 68
3. Hoa văn dân tộc 78
4. Bố cục trang trí 85
5. Phương pháp tiến hành bài vẽ trang trí 88
6. Ứng dụng vào các hình trang trí cụ thể 92

Chương 4. VẼ TRANH 101
1. Khái quát chung và yêu cầu về bố cục tranh 101
2. Phân loại tranh và chất liệu vẽ tranh 103
3. Phương pháp tiến hành bố cục một số thể loại tranh 104

Chương 5. **CHỮ MĨ THUẬT** **175**
1. Khái quát chung 175
2. Bố cục chữ 179
3. Ứng dụng chữ 185

Phần 2

TẠO HÌNH XÉ - CẮT DÁN VÀ NẶN CƠ BẢN **195**

Chương 1. **TẠO HÌNH XÉ - CẮT DÁN** **195**
1. Khái quát chung và vai trò của xé, cắt dán đối với nghệ thuật tạo hình 195
2. Ngôn ngữ và đồ dùng, chất liệu của xé, cắt dán 196
3. Cách xé - cắt 198
4. Một số cách tạo hình cơ bản 200
5. Phương pháp tiến hành bài xé, cắt dán 202
6. Cách xếp dán bài trang trí và tranh 204
7. Cách gấp, cắt chữ 207

Chương 2. **NẶN CƠ BẢN** **211**
1. Khái quát chung và vai trò của nặn trong nghệ thuật tạo hình 211
2. Những yếu tố liên kết và nguyên tắc tạo hình ba chiều 212
3. Các đồ dùng để nặn 214
4. Một số kĩ năng nặn cơ bản 215
5. Phương pháp tiến hành bài nặn 218
6. Các loại bài tập nặn cơ bản 220
7. Phù điêu (Chạm đắp nổi) 227

Tài liệu tham khảo **237**

Phụ lục **238**

LỜI NÓI ĐẦU

Mĩ thuật cơ bản *là cuốn giáo trình biên soạn phục vụ cho sinh viên Khoa Giáo dục Mầm non các hệ đào tạo chính quy, chuyên tu, tại chức, từ xa của Trường Đại học Sư phạm Hà Nội.*

Nội dung tập trung vào việc nghiên cứu những vấn đề chung của mĩ thuật và các kĩ năng cần thiết về vẽ, xé - cắt dán và nặn ở mức cơ bản nhất, giúp cho sinh viên có được những kiến thức tổng thể, cơ bản về mĩ thuật và khả năng thực hành mĩ thuật. Do số đơn vị học trình trong chương trình hạn chế nên chúng tôi đã cố gắng bám sát nội dung từng chương cụ thể, có yêu cầu vừa phải để sinh viên ngành Mầm non có thể thực hiện được. Cách trình bày đan xen giữa lí thuyết và thực hành, đồng thời có hình minh hoạ nhằm giúp người học có cơ sở và làm nền tảng ban đầu để thực hiện được yêu cầu của bài học, sau đó có thể vận dụng để thực hành được các bài tập cơ bản của môn học.

Giáo trình gồm 2 phần: Phần 1. Những vấn đề cơ bản về Mĩ thuật; Phần 2. Những vấn đề cơ bản về xé - cắt dán và nặn. Cả hai phần đều được xây dựng bằng các chương mục theo mối quan hệ từ dễ đến khó giúp cho sinh viên dễ dàng tiếp cận được và là cơ sở chắc chắn hỗ trợ đắc lực cho học phần Phương pháp tổ chức hoạt động tạo hình cho trẻ mầm non.

Môn Mĩ thuật cơ bản cho ngành học này là học phần mang tính tổng hợp nhiều vấn đề trong nghệ thuật tạo hình, đòi hỏi phải biên soạn theo những đặc thù riêng của ngành học. Mặc dù đã nghiên cứu, tham khảo nhiều tài liệu, song vẫn còn nhiều mặt hạn chế. Rất mong nhận được những ý kiến đóng góp, xây dựng của đồng nghiệp và bạn đọc để giáo trình hoàn thiện hơn.

Tác giả

PHẦN 1

NHỮNG VẤN ĐỀ CƠ BẢN VỀ MĨ THUẬT

Chương 1

CƠ SỞ TẠO HÌNH

1. KHÁI NIỆM MĨ THUẬT VÀ CÁC NGÀNH MĨ THUẬT

1.1. Khái niệm

Mĩ thuật là ngành nghệ thuật phản ánh cái đẹp bằng màu sắc, đường nét, hình khối[1].

Mĩ thuật là một trong những bộ môn nghệ thuật ra đời rất sớm, khởi đầu bằng sự khai thác và phát huy tác dụng của các nhân tố không gian, như: đường nét, hình khối, màu sắc v.v..., để diễn đạt và truyền cảm. Nó bao gồm nhiều thể loại, tựu trung đều lấy việc kiến tạo các quan hệ không gian làm phương tiện diễn đạt và lấy việc gây cảm hứng thị giác làm mục đích truyền đạt. Do đó mĩ thuật được liệt vào loại hình nghệ thuật thị giác hay nghệ thuật không gian.

1.2. Các ngành mĩ thuật

Mĩ thuật có thể chia ra làm mấy ngành chính như sau: hội hoạ, đồ hoạ, điêu khắc, trang trí. Mỗi ngành lại chia ra làm nhiều chuyên ngành, thể loại khác nhau.

---

[1] Nguyễn Như Ý. *Đại từ điển tiếng Việt*. NXB Văn hoá - Thông tin. 1999.

1.2.1. Hội hoạ

Hội hoạ là loại hình nghệ thuật biểu dương vẻ đẹp phong phú và đa dạng của thế giới hình thể với những yếu tố đặc trưng cho việc tái hiện không gian trên mặt phẳng, như: đường nét, hình khối, màu sắc, sắc độ v.v..., mà cách vận dụng tùy thuộc ở các phương tiện, lối nhìn và thủ pháp riêng của cá nhân người sáng tác, nhằm đạt tới hiệu quả thẩm mĩ trong miêu tả, diễn đạt, biểu cảm và phong cách.

Nhìn ở góc độ nghệ thuật học thì hội hoạ là nghệ thuật không gian đồng thời là nghệ thuật thị giác. Gọi là nghệ thuật không gian vì tự thân mỗi bức tranh đều biểu thị một ý niệm không gian với những liên tưởng rõ rệt hay mơ hồ về hình nổi, chiều sâu, thể chất, ánh sáng, khoảng cách, sự động, tĩnh v.v... Gọi là nghệ thuật thị giác vì nó đi vào tâm hồn, tình cảm người xem qua con đường thị giác vốn tinh nhạy và bao dung.

Không gian và hình tượng trong hội hoạ thực chất là những hiệu quả ảo giác tạo ra trên mặt phẳng do thủ pháp phối hợp: đường nét, hình khối, màu sắc, sắc độ... của người sáng tác làm mọi thứ hiện ra như những thực thể sinh động. Vì thế hội hoạ cũng là một nghệ thuật tạo hình.

Hội hoạ có hai loại chính là hội hoạ hoành tráng và hội hoạ giá vẽ.

- Hội hoạ hoành tráng gắn với kiến trúc và liên quan đến thẩm mĩ môi trường, thường là những tranh cỡ lớn được thể hiện bằng chất liệu bền chắc, như: tranh nề, tranh mô dai, tranh ghép gốm, tranh ghép kính, tranh phun màu v.v..., với những đề tài mang tính khái quát về lịch sử, tôn giáo, huyền thoại và đấu tranh xã hội v.v..., chúng có những đặc điểm sau:

  + Chỉ đề cập đến những vấn đề lớn.

  + Giàu tính tượng trưng và ước lệ.

  + Chấp nhận sự khác thường về hình và không gian.

  + Gây ấn tượng mạnh mẽ.

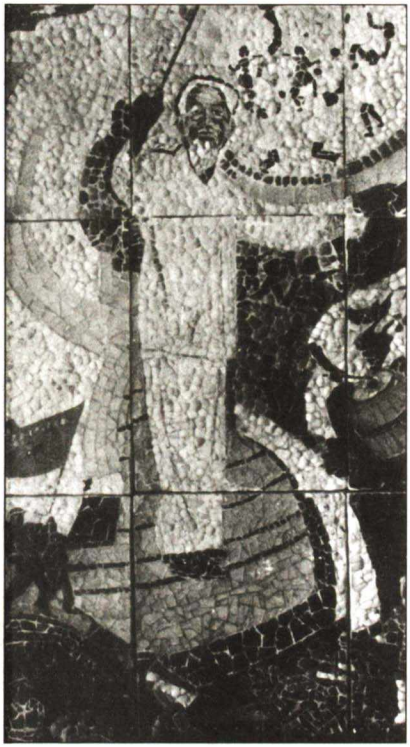

Bản giao hưởng hùng tráng
Lê Hải Anh - Ghép sành sứ

– Hội hoạ giá vẽ là những tác phẩm đứng độc lập, có giá trị cao về mặt nghệ thuật và liên quan nhiều trong trang trí nội thất, thường là những bức tranh vừa phải có kích thước khoảng từ 30cm đến 300cm, được thể hiện bằng các chất liệu, như: tranh tempêra, tranh acrylic, tranh màu nước, tranh màu bột, tranh phấn màu, tranh lụa, tranh sơn dầu, tranh sơn mài v.v..., được chia làm bốn thể loại.

+ Chân dung: chuyên đặc tả nhân vật.

+ Phong cảnh: tạo hiệu quả không gian và thể hiện vẻ đẹp của cảnh vật.

+ Tĩnh vật: vẽ các tĩnh vật ở thế nằm tĩnh và khai thác theo cảm hứng.

+ Bố cục: thiết lập các quan hệ tạo hình để hư cấu nên tranh, thể hiện một trong bốn loại đề tài sau: